

Wetenschappen • Historische mijlpalen van het zeewetenschappelijk onderzoek

A955 Eupen

De kustmijnenveger *A955 Eupen* was tussen 1961 en 1964 actief als oceanografisch onderzoeksschip van de Belgische Marine. In die hoedanigheid werd het schip ingeschakeld voor talrijke mariene onderzoeksmisies in eigen en Europese wateren. Veel van deze tochten vonden plaats in het kader van onderzoeksprojecten van de Subcommissie voor Oceanografisch Onderzoek van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). In 1964 werd de *Eupen* reeds van zijn onderzoekstaken ontheven en vervangen door de *A962 Mechelen*.

De A955 Eupen op zee (Raphodon/belgian-navy.be).

Korte geschiedenis van de A955 Eupen

SCHEEPSWERF	Associated Shipbuilders - Seattle, Washington, Verenigde Staten
TEWATERLATING	30 april 1942
INDIENSTNAME	24 september 1942
AFMETINGEN	41,45m x 7,71m x 2,75m
WATERVERPLAATSING	260 ton
HISTORIEK	<ul style="list-style-type: none"> • 1941 - 21 september 1942: US Navy (<i>BYMS-11</i>) • 21 september 1942 – 7 juli 1947: Royal Navy (<i>HMS BYMS-2011</i>) • 7 juli 1947 – 1949: J. Bartolo uit Malta (<i>Young Joe</i>) • 1949-1951: S.L. Mizzi uit Malta (<i>Young Joe</i>) • 1951-1956: Brufina, Brussel (<i>Eureka</i>) • 1956-1961: Belgische Marine (<i>QM 900 Eureka</i>) • 1961-1964: Belgische Marine (<i>A955 Eupen</i> - AGOR: oceanografisch onderzoeksschip) • 1964-1965: Clublokaal van het Zeilcentrum van de Zeemacht • 1965-1966: Belgische Marine (<i>A955 Eupen</i>)

De *A955 Eupen* werd oorspronkelijk geconstrueerd op een scheepswerf in Seattle (Washington) als de *BYMS-11*, een kustmijnenveger voor de US Navy. Op 21 september 1942 werd het schip overgedragen aan de Britse Royal Navy, waar het diende onder de naam *HMS BYMS-2011*. Na afloop van de

Tweede Wereldoorlog - en meer bepaald op 7 juli 1947 - werd het schip aangekocht door een privépersoon uit de Zuid-Europese dwergstaat Malta (ene J. Bartolo, in 1949 verder verkocht aan ene S.L. Mizzi) en werd het herdoopt tot de *Young Joe*. Het vaartuig kwam in 1951 om onbekende redenen in handen van Brufina (de holding van de Bank van Brussel, een voorloper van de huidige ING België-bank) en ging uiteindelijk in 1956 over naar de Belgische Zeemacht, die het tot 1961 inzette als inspectiejacht onder

de naam *QM 900 Eureka*. Uiteindelijk werd het schip in 1961 omgebouwd tot het onderzoeksschip *A955 Eupen*. De onderzoekstaken van de *Eupen*, die heel wat ouderdomsverschijnselen begon te vertonen, werden in 1964 echter al overgenomen door de [A962 Mechelen](#). In hetzelfde jaar werd de *Eupen* korte tijd uit vaart genomen om dienst te doen als clublokaal van het Zeilcentrum van de Zeemacht, maar op 5 mei 1965 keerde het terug naar de Belgische Marine. In 1966 kwam echter definitief een einde aan de carrière van de *A955 Eupen*: op 12 augustus van dat jaar werd het schip voor afbraak verkocht aan de gebroeders Van Heyghen uit Gent [1, 2, 3].

Bijdrage aan de wetenschap

In 1959 besliste het 'Science Committee' van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie ([NAVO](#)) om een speciale Subcommissie voor Oceanografisch Onderzoek in het leven te roepen. De beweegreden hier toe waren enerzijds wetenschappelijk, maar het besluit was ook stevig geworteld in de militaire realiteit van het moment. De Koude Oorlog woedde immers volop en de aanwezigheid van Sovjet-duikboten met nucleaire wapens in de wereldzeeën maakte vooral Amerika erg zenuwachtig. Bovendien had de lancering van de satelliet Spoetnik 1 in 1957 door de Sovjet-Unie in de Verenigde Staten ook voor de nodige bezorgdheid gezorgd over de algemene staat van de wetenschap en technologie in eigen land. Een inhaalmanoeuvre drong zich op, en de Subcommissie voor Oceanografisch Onderzoek wou - door het financieren van marien onderzoek in samenwerkingsverband tussen alle NAVO-lidstaten - voor de nodige vooruitgang zorgen op vlak van de zeewetenschappen. Voorop hierbij stond wel steeds de eis dat deze mariene studies zowel van fundamenteel wetenschappelijk belang moesten zijn, alsook waar mogelijk zouden bijdragen aan de militaire opdracht van de NAVO, en met name aan het optimaliseren van de detectie van onderzeeërs. Voor de uitwerking van dit project werd gerekend op de medewerking van alle NAVO-bondgenoten, waaronder dus ook België [8]. De Belgische Zeemacht was tijdens de jaren 1960 dan ook verantwoordelijk voor tal van wetenschappelijke campagnes in eigen wateren, maar ook in andere Europese wateren en voornamelijk in de Middellandse Zee. Onder andere de [A958 Zénobe Gramme](#) en de [A962 Mechelen](#) speelden een belangrijke rol in deze onderzoeksvaarten, maar tussen 1961 en 1964 was ook de *A955 Eupen* een actieve speler hierin. De voormalige kustmijnenveger werd immers uitgerust met gespecialiseerde meetapparatuur en vervolgens ingeschakeld bij het bestuderen van de akoestiek in een marineomgeving [3, 5, 8]. De NAVO beoogde met deze wetenschappelijke akoestische studies, zoals aangegeven, vooral om de mijnenbestrijding onder water bij te schaven en te optimaliseren. De resultaten die de *Eupen* en andere betrokken Europese schepen gedurende de verschillende campagnes verzamelden, werden later dan ook in een geheim rapport overgemaakt aan de NAVO. Op deze manier werd voor het eerst een universele methode uitgewerkt voor het uitbaten van akoestische gegevens, die voortaan door alle marines van de NAVO-lidstaten zou gebruikt worden bij de mijnen- en onderzeebootbestrijding [5, 8].

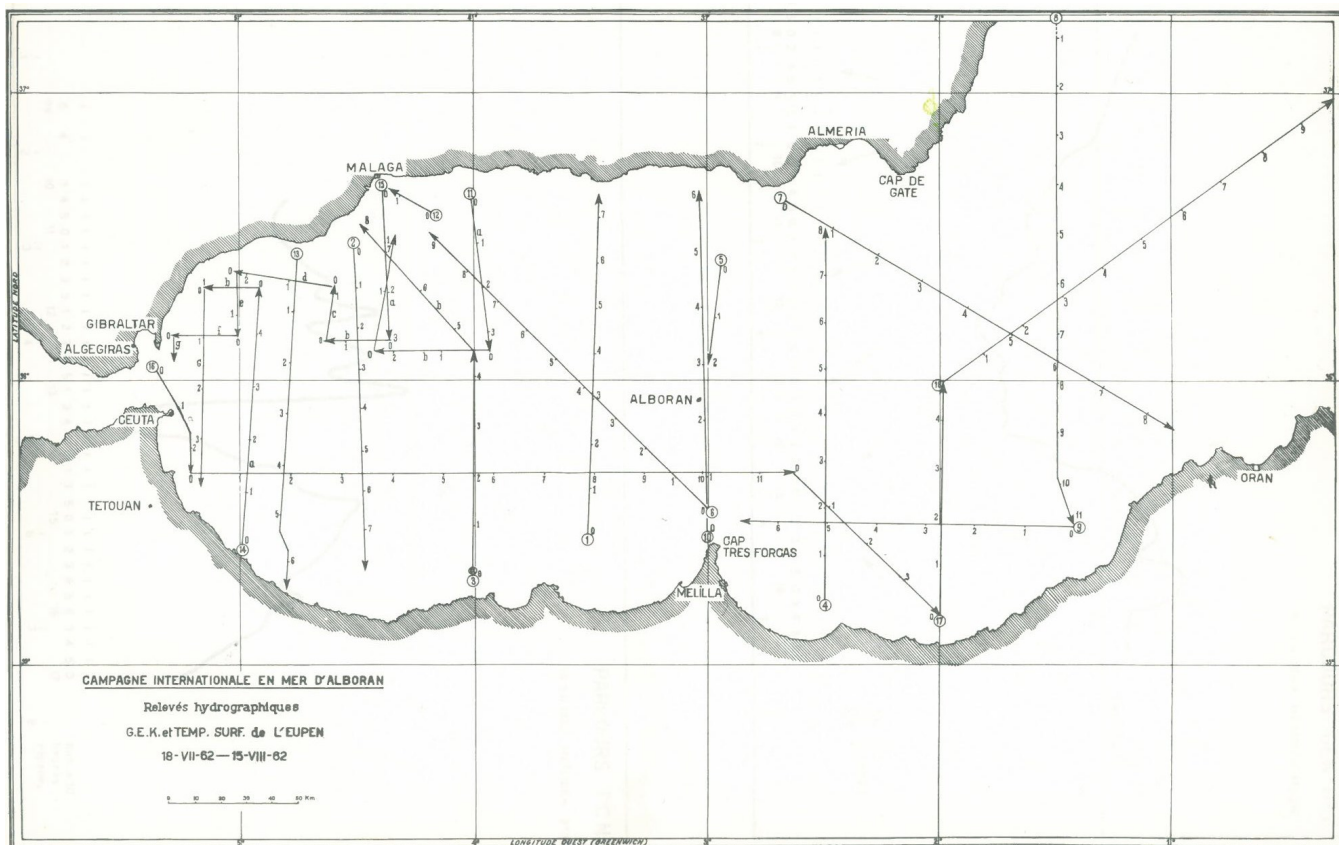

De A955 Eupen (Raphodon/belgian-navy.be).

De wetenschappelijke tochten van de *Eupen* vonden hoofdzakelijk plaats in de Noordzee, maar in opdracht van de oceanografische subcommissie van de NAVO voer het schip ook tweemaal richting Spaanse wateren. Tussen 15 mei en 15 juni 1961 maakte de *Eupen* - met aan boord verschillende wetenschappers en technici van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) - namelijk deel uit van een internationaal team dat hydrologische studies uitvoerde in de [Straat van Gibraltar](#). Gedurende deze maandlange expeditie werden waterlagen geanalyseerd, stromingen gemeten en duizenden watermonsters bestudeerd [7]. De tweede campagne binnen dit zogenaamde 'Project Gibraltar' vond plaats van juli tot september 1962, en focuste ditmaal op onderzoek in de [Zee van Alboran](#) (het meest westelijke gedeelte van de Middellandse Zee, tussen Spanje en Marokko). Deze missie werd gecoördineerd door André Capart, toenmalig directeur van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, en kon naast de *Eupen* - die zeven onderzoekers aan boord had - nog rekenen op de diensten van het Franse schip *Originy* en de Spaanse vaartuigen *Segura* en *Xauen*. Het doel van deze campagne was het analyseren van de dynamiek van de zeestromingen en de hydrologische variaties in de Zee van Alboran, alsook het bestuderen van de ecologie en met name de primaire productie (aanmaak van organische verbindingen door organismen middels fotosynthese of chemosynthese) in deze wateren. Voor deze metingen gingen de vier beschikbare schepen parallel in tijd én in ruimte te werk [4, 6, 7].

Kaart met de resultaten van de hydrografische onderzoekstochten van de A955 *Eupen* tussen 18 juli en 15 augustus 1962 in de Zee van Alboran ([Capart, 1963](#)).

Hoe verwijzen naar deze fiche?

VLIZ Wetenschappen (2015). *A955 Eupen* – Historische mijlpalen van het zeewetenschappelijk onderzoek. VLIZ Information Sheets, 155. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): Oostende, 4 pp. (versie 13/08/2015)

Bronnen

- [1] **Van Ginderen, L.; Delgoffe, C.** (1996). Fotoboek Belgische zeemacht = Album photographique force navale = Photobook Belgian navy 1946-1996. Vlaamse Maritieme Ruilvereniging: Antwerpen. 192 pp., 139 en 148, [details](#)
- [2] HMS BYMS-2011, **op:** website NavSource Naval History - Photographic History of the U.S. Navy (<http://www.navsource.org/archives/11/192011.htm>).
- [3] Van de Zeemacht tot de Marine (1946-2005), **op:** website De Vrienden van de sectie Marine van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis (http://www.marine-mra-klm.be/vloot_zm_marine_185.htm).
- [4] --, 'Oceanografische opzoekingen van de Eupen in de zee van Alboran', Het Visserijblad, 13 juli 1962.
- [5] **Anrys, H.; de Decker de Brandeken, J.-M.; Eygenraam, P.; Liénart, J.-C.; Poskin, E.; Pouillet, E.; Vandenstein, P.; Van Schoonbeek, P.; Verleyen, J.** (1992). De zeemacht: van de admiraliteit van Vlaanderen tot de Belgische Zeemacht. Lannoo: Tielt. ISBN 90-209-1876-1. 272 pp., 240, [details](#)
- [6] **Capart, J.-J.; Steyaert, M.** (1963). Mission OTAN en mer d'Alboran juillet-août 1962: rapport préliminaire: températures et courants de surface enregistrés à bord du navire Belge *Eupen*. *Studiedocumenten van het K.B.I.N. = Documents de Travail de l'I.R.Sc.N.B.*, 1. Institut royal des Sciences naturelles de Belgique: Bruxelles. 17, 9 maps pp., [details](#)
- [7] **Capart, A.** (1961). Les recherches océanographiques en Belgique. *Le mouvement scientifique en Belgique = De wetenschappelijke beweging in België* VI: 3-7, [details](#)
- [8] **Turchetti, S.** (2012). Sword, Shield and Buoys: A History of the NATO Sub-Committee on Oceanographic Research, 1959–1973. *Centaurus*, 54(3), 205-231, doi: [10.1111/j.1600-0498.2012.00258.x](https://doi.org/10.1111/j.1600-0498.2012.00258.x)

